

بررسی تأثیر معماری حیاط مسجد جامع (عتیق) اصفهان بر رفتار استفاده کنندگان

فاطمه شاهمرادی^{۱*}، مجید صالحی نیا^۲

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد رشته مطالعات معماری ایران، دانشگاه هنر اصفهان. (f.shahmoradey@gmail.com)

۲. دکتری معماری و عضو هیأت علمی دانشگاه هنر اصفهان (salehinia@au.ac.ir)

چکیده

پژوهش قصد دارد حیاط مسجد جامع (عتیق) اصفهان را که در محله تاریخی درشت قرار دارد، از جهت تأثیر و تأثرات متقابل با مخاطبان آن مورد بررسی روانشناسانه قرار دهد. نتایج این پژوهش می‌تواند در تدوین اصول طراحی مساجد معاصر موثر واقع گردد. روش مورد استفاده در پژوهش کتابخانه‌ای و میدانی است. در روش میدانی از روش مشاهده با دو تکنیک تهیه نقشه رفتاری و تهیه فهرست رفتاری بهره برده شده است. عناصر اصلی حیاط که در این پژوهش مدنظر قرار گرفته‌اند، ایوانهای چهارگانه پیرامون محور اصلی حیاط، جداره پیرامونی حیاط، سکوه‌های نماز میانه حیاط و سکوی آجری روی حوض می‌باشند. همچنین پژوهش اشاراتی به عوامل سیاسی، اجتماعی و روانی موثر در تغییر شکل کالبدی مسجد دارد. ساختار هندسی حیاط و بدنه‌ها و اجزاء در برگزیده آن واجد ویژگیهای کالبدی خاص هستند که مخاطبان در آن احساس آرامش می‌نمایند. ایوان غربی در بین چهار ایوان، از نظر استفاده کنندگان از مطلوبیت بیشتری برخوردار است که نوع تزئینات جداره‌ها، مقرنسهای درشت‌تر در سقف و ارتفاع اندک آن، باعث تأثیرات روانشناسانه در رفتار مخاطبان در این ایوان شده است. ایوانچه‌های ضلع شمالی منجر به تعریف یک قلمرو رفتاری و جذب گروههای استفاده‌کننده می‌شود. نیمه شمالی مسجد به دلیل دوری از مرکز توجه، افراد بیشتری را در خود جای داده است و مکانهای نشستن رو به جداره‌های حیاط به دلیل ایجاد تماس چشمی محدودتر با اطراف، افراد بیشتری را به خود جذب می‌کند. همچنین سکوی آجری روی حوض ضمن لطمه زدن به قداست مسجد، مکان مناسبی را برای سرگرم کردن کودکان می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: مسجد جامع (عتیق) اصفهان، قلمرو رفتاری، تمرکز، خلوت، فضای مردم وار.